

Utbildningsfilmer för att bli språkstartare – textversion av innehållet Språkstart Halland - för asylsökande och nyanlända familjer

Del 1.

Språkets grund och hur lär vi oss förstå varandra?

Språkets olika delar

Vad behöver vi för att kunna kommunicera med varandra?

- Uttal och språkljud
- Meningar, grammatik
- Ordförråd
- Språkförståelse, uppmärksamhet
- Samspel och kommunikation

När ni nu går ut och ska träffa barn och familjer som pratar ett annat språk så är det bra att veta hur språk och kommunikation är uppbyggt och vad det är som gör att vi förstår varandra.

Samspel och kommunikationsregler

När jag pratar så är du tyst och när jag vill prata så kanske jag säger något lite för att sedan se om du tillåter mig att fortsätta. Vi anpassar oss till varandra både med vad vi säger, hur vi låter och hur vi agerar med kroppsspråk och mimik. Det är viktigt att veta att just vårt samspel och våra regler hur vi ska kommunicera och prata är kulturella och olika för varje språk. På det ena språket kanske man ska stå nära varandra medan på ett annat språk ska man ge varandra lite mer utrymme. På ett språk kanske du ska titta på den du pratar med och på ett annat kanske det uppfattas som aggressivt att hela tiden ha ögonkontakt.

Så när ni träffar människor som pratar ett annat språk, fråga hur man beter sig när man pratar deras språk. Samtidigt som det är helt ok att berätta hur vi gör när vi pratar svenska. Att vi står en bit ifrån varandra och ger varandra personligt utrymme, att vi gärna vill att man tittar på varandra och håller ögonkontakt när vi säger något, och att man gärna ger lite små hummanden för att visa att jag lyssnar och förstår dig.

Språkförståelse och uppmärksamhet

Att förstå vad den andra säger kräver dels att jag förstår innehållet och orden i vad som sägs men också att jag orkar lyssna och hålla uppe min uppmärksamhet. Om man har mycket annat att tänka på så kan det vara svårt att ibland orka lyssna och förstå vad som sägs. Att få barns uppmärksamhet är oftast lättare om man använder sig av lekar och spel. Om man ska lära sig ett nytt språk så är det enskilda ordet svåraste att förstå och då får man använda sig extra mycket av kroppsspråket. Var inte rädd för att använda dig av ditt kroppsspråk och din röst. Förstärk det du säger genom att visa och teckna, peka och visa med kroppen och använd din röst för att betona det du säger. Var inte rädd för att vara tydlig eller spela lite teater. Det gör det lättare att förstå. Och upprepa gärna viktiga ord många gånger, lite tydligare och lite långsammare. Det gör det lättare att förstå och komma ihåg.

Ordförråd

En av de viktigaste delarna i att kunna använda sig av ett språk är att ha många ord. De familjer ni träffar har redan ett stort och brett ordförråd på sitt hemspråk, även om många av de orden kanske inte används så mycket i svenskan eftersom de föremålen och begreppen inte används eller finns i Sverige. Det kan vara ord som används i hemlandet, men det kan också vara ord som används både på hemspråket och på svenska. Då har man redan förståelsen för ordet och behöver bara lära sig en ny glosa. Vissa saker kan benämnas med många ord i svenskan, men kanske bara med ett par varianter i ett annat språk. Som exempel kan vi ta snö. Vi använder ord som blötsnö, blask, kramsnö och pulversnö medan det på ett annat språk kanske inte finns något ord för snö överhuvudtaget. Försök att visa och förklara på olika sätt vad ett ord betyder.

Meningar och grammatik

När vi ska sätta ihop alla ord vi kan så gör vi det i en specifik ordning. Det är olika för olika språk. Vi har huvudord som t.ex. bord och stolar, sitta och stå. Men vi har även små-ord som binder samman huvudorden, som och, men, framför, ska och annat. Vi böjer orden som i stor-större-störst och vi sätter till ändelser som i "den gröna bilen" eller "det huset är grönt". Det finns en mängd regler för detta men många gånger vet vi bara hur det ska vara, utan att ha en aning om varför. Vi kan höra när det blir rätt. Det är en av de svåraste sakerna med att lära sig ett nytt språk. Så ni behöver aldrig kunna varför det blir så, utan det räcker med att säga att "så brukar jag säga" och "det låter mer rätt såhär".

Uttal och språkens ljud

Att lära sig ett nytt språk innebär också att lära sig en ny omgång med språkljud. En del kommer att vara lätta att uttala och andra kommer att kännas helt främmande i munnen. Du kanske inte ens hör vad det är du ska försöka säga. Det är bra om du då säger ljuden och ordet sakta, det gör det lättare att höra och försöka säga efter. I svenskan har vi många ljud som är svåra att uttala, men det underlättar om man får prova många gånger.

De flesta barn och människor i världen pratar mer än ett språk. Det är den vanligaste varianten och ingenting vi behöver vara rädda för. Det är inte heller så att vi lär oss ett språk isolerat och när vi möter nästa språk måste börja om och lära oss det från början. De två språken använder sig av varandra och det vi kan på ett språk provar vi på att använda när vi ska lära oss svenska. Det gäller alla språkliga delar, allt från kommunikationsregler till uttal, grammatik och ordförråd. Därför gör vi många fel när vi lär oss ett språk för ibland stämmer de två språken överens och ibland har det nya språket en helt ny variant.

Så om jag ska lära mig ett nytt språk är jag beroende av att få höra hur du säger, och att du som kan bra svenska ger mig feedback på mitt tal och mitt sätt att uttrycka mig på.

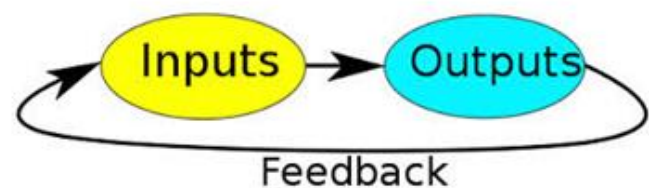
Det är viktigt att se på ett samtal på två olika sätt: Antingen så är det viktigast att man förstår varandra och då får man strunta i om det blir rätt eller fel. Eller så vill man också lära ut hur svenska språket används och då är det viktigt med feedback. Ett bra sätt är att vara ett bollplank och att ge en upprepningsloop på det som sägs. Då håller man igång samtalet samtidigt som man ger feedback på det som sägs, och om man missförstått varandra så finns det möjlighet att rätta till det.

Bollplank

- Bekräfta att personen har uttryckt med rätt ord
- Rätta personen och ersätt det felaktiga med rätt ord

Loop

- Ge en liten förklaring/beskrivning till skillnaden mellan orden
- Upprepa en gång till

Del 2. Hur planerar du en träff med familjerna?

Tips och idéer att utgå ifrån när du planerar mötet med din grupp.

Det är inte säkert att allt fungerar med ditt arbetssätt eller med den gruppen du möter. Men det är något att utgå ifrån när du förbereder dig. Sakerna i språkstart-ryggsäcken är till för att ge dig inspiration och för att du och familjen ska ha roligt tillsammans men det behöver inte användas fullt ut vid varje tillfälle.

Det kan vara svårt att se hur man ska kunna lära sig svenska endast utifrån detta material och det är nog inte heller rimligt. Men att få prata och höra svenska ord, att få se böcker med bilder ifrån det svenska samhället och tillsammans med barnen få prova att uttrycka sig på svenska kan vara mycket värt. Ni ska tänka på att i svenska förskolan och skolan används mycket böcker och man måste som barn kunna lyssna och vara intresserad av just boken. Det kanske man inte är van vid hemifrån, varken vuxna eller barn. Därför är det bra att man som förälder läser eller berättar boken på sitt hemspråk. Man tränar ju ingen svenska just då men man förbereder sina barn för den svenska förskolan och skolan, genom att vänja dem vid att lyssna på upplästa berättelser och genom att prata om de saker och ord som finns i sagan. Att ha ett starkt hemspråk är den viktigaste styrkan när man ska lära sig ett nytt språk. Barnen ni kommer att möta utvecklar hela tiden sitt hemspråk samtidigt som du nu ska börja prova lite svenska.

Frågor som ni kan fundera kring när ni planerar eller diskuterar i studiecirkeln.

Planering och praktiskt genomförande av språkstart-stunderna

Förberedelser:

- Lokal?
- Tid?
- Hur många tillfällen ska ni träffas?
- Tolk vid första tillfället om det är möjligt?
- Lagom stor grupp, med besökare, samma grupp vid varje tillfälle.
- Vilka personer är med och hur stor är gruppen, ålder på barnen?
- Gör din personliga planering och ta med det material som behövs. Sitt gärna i en cirkel på golvet på en matta och ha det lite ombonat så att alla ser alla. Nära ger bättre kontakt mellan deltagarna.
- Försök få ett lugn omkring samlingen – ingen tv, ingen telefon hos barn eller vuxna.
- Ha med material som behövs, gärna i ryggsäcken och plocka fram efterhand som du visar det.
- Gör det lite personligt och ha roligt tillsammans.

Upplägg av språkträffarna

När man lägger upp träffen så är det bra att ha en inledning som gärna ska vara samma varje gång. Börja gärna med att sjunga en sång eller säg en ramsa. Att ha samma upplägg vid varje tillfälle ger en trygghet för dig och för gruppen. Alla blir förberedda genom att man känner igen sakerna och i vilken ordning ni leker med dem. Att börja och sluta på samma sätt varje gång är ett bra knep. Om du är osäker på sånger och ramsor så fråga efter tips på biblioteket eller från internet/Youtube.

Inledning

Sjunga en sång eller en ramsa. Ta gärna en barnvisa eller någon annan sång eller ramsa som du känner till. Eller så börjar du med att presentera dig och be alla i gruppen presentera sig själva. Jag heter ... Vad heter du...

Praktisk lek i mitten

I mitten kan man sen använda materialet som man vill, antingen tittar du på alla sakerna vid varje tillfälle eller så väljer du ut någon av böckerna, läser dem och berättar om orden som finns i boken.

Det är också bra om du gör någon praktisk lek med materialet eller sjunger en sång eller spelar ett spel.

Avslut

Avsluta gärna på samma sätt genom att sjunga en sång och runda av. Avsluta gärna lite lugnt. Alfons-boken finns även som film som man kan låna på biblioteket eller hitta på nätet och Youtube. Det kan vara mysigt att titta på en film om man har den möjligheten.

Del 3.

Vad finns i ryggsäcken och hur använder vi det?

Detta finns i språkstart-ryggsäcken:

I ryggsäcken hittar du böckerna *Viggos ord* (Birgitta Westin och Mati Lepp), *Var är tårtan?* (Thé Tjong-Khing), *God natt Alfons Åberg* (Gunilla Bergström) och lottospelet Teckenord.

Viggos ord är en ordbok med många ord som är indelade efter kategorier. Boken har fina bilder som man kan peka på och visa när man pratar om orden. Utgå gärna ifrån en bild och se om ni kan komma ihåg vad sakerna heter. Här finns också en historia med Viggo och hans familj så man kan läsa boken som en saga. Kanske föräldrarna kan berätta sagan på sitt eget språk utifrån bilderna. Och kanske barnen kan känna igen sig i någon lek.

Börja gärna med att presentera vem Viggo är. Boken handlar om när Viggo var baby och att han lär sig saker mer och mer ju äldre han blir. Man läser inte boken från början till slut utan man väljer ett tema för varje gång och så lär man sig ord från det temat. Välj ett tema som passar dig som språkstartare och som passar gruppen. Prata först om temabilden, gå igenom orden, säg tydligt och upprepa och låt familjerna säga efter. Lek sedan med samma ord i en praktisk övning eller en lek.

Visa bilden på Viggos kläder och prata om de ord som finns. Försök hitta samma kläder i rummet. Har någon på sig en tröja, har någon på sig ett par skor, strumpor. Vad heter de andra kläderna som ni har på er idag? Säg ett klädesplagg, se om någon förstår och kan visa på sig själv eller någon annan. Om de inte förstår får du visa och peka på ditt/deras klädesplagg och säga ordet.

Visa sedan på era kläder och se om ni kan komma ihåg vad kläderna heter. Vill du hellre ta med en docka med olika kläder så går det såklart bra, men man kan peka och visa på sina eller barnens kläder och öva på klädernas namn. Låt alla säga efter och upprepa många gånger under leken. Säg orden långsamt och tydligt.

Detektiven

Du kan också vända på leken och leka detektiv. Säg namnet på ett plagg och se om något av barnen kan hitta det klädesplagget. Kommer de ihåg? Kan de leta upp ett par byxor? Hur många byxor kan de hitta? Har de några byxor på sig?

Plåsterleken

Visa bilden på Viggo med alla plåstren och berätta vad kroppsdelarna heter. Visa på Viggo eller på dig själv eller på en nalle. Ta med plåster och sätt plåster på olika ställen på kroppen. Kanske man kan få sätta plåster på pappas näsa eller barnets fot. Visa respekt för de vuxna, det kanske inte är helt ok att pappa har plåster överallt eller så är det vad som är roligast med leken. Se om ni kan leta upp ett knä, en arm, en hand, en fot.

Det är inte säkert att familjens hemspråk har ord för samma kroppsdelar som svenskan eller att det går att direkt översätta kroppsdelarna. På norska så är t.ex. BENET från höften och ner till tån. De skiljer inte på ben och fot som vi gör utan man kan ha ont i tån och säga att man har ont i benet.

Hemliga väskan

Utgå från bilderna där Viggo sitter med väskan. Här kan man verkligen göra precis hur man vill. Ta med en väska och titta på vad som finns i väskan. Man kan såklart gå igenom sakerna som finns i Viggos väska men man kan också ta med en väska som man fyllt med olika saker. Det kan vara saker från köket, eller saker från badrummet eller leksaker, eller kläder. Vad som helst.

Hemliga väskan är en utmärkt lek som man kan göra varje tillfälle. Antingen har du samma sak med varje gång och har ett litet "läxförhör" på vad sakerna heter eller så har du med olika saker på träffarna.

När du presenterat dina saker så kan du lägga ut alla sakerna från väskan och sen be barnen städa. "Kan du lägga ner tidningen i väskan", "kan du lägga ner pennan i väskan".

Du kan också använda sakerna till att träna på olika lägesord. Det blir en sorts gömma nyckel där du gömt olika saker på olika ställen.

Nu gömmer jag mig ...

Eller så kan ni gömma er på olika ställen. Nu ska ni gömma er under bordet, eller framför bordet. Viggo gömmer sig ju också på olika ställen så då kan man visa boken igen.

Del 4. Att läsa och leka tillsammans

Att läsa högt tillsammans

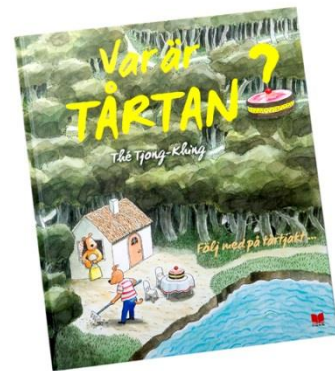
Att sitta tillsammans och mysa och läsa ger mycket närhet och känslor. Att läsa och prata om bilderna i en bok är ett sätt som främjar språkutvecklingen och som vi använder oss av i den svenska förskolan och skolan. Därför är det bra att börja vänja sig lite vid det inlärnings sättet även om det inte är så vanligt med böcker i hemlandet.

En del familjer ni kommer att träffa är vana vid att läsa mycket för sina barn medan andra kanske mer använder sig av berättandet utan att använda böcker. Boken *Var är tårtan?* är helt utan text och det finns många roliga historier att leta upp och följa genom boken. Den kan man läsa som en berättelse och då man utgår ifrån bilderna kan historien ändras efterhand och läsas både på hemspråket och på svenska.

Var är tårtan?

I boken *Var är tårtan?* finns det många ord som man kan översätta till svenska men man kan också låta någon i gruppen berätta boken högt på sitt modersmål för att ge historien liv. Dels för att det är viktigt att vänja sig vid att läsa sagor och lyssna på sagor, dels för att du då kan se och höra vilken del av boken som berättas och sedan kan du berätta samma historia på enkel och tydlig svenska.

Börja gärna med att berätta vad några av bilderna föreställer och presentera viktiga ord såsom tårtan, grisen, musen och vägen.

Historien om tårtan fungerar också utmärkt som en bok du kan läsa ur vid varje tillfälle. Då kommer historierna att bli fler och fler och familjerna kan själva upptäcka allt som händer, medan du kan sätta ord på historien.

Ordkort och lottospel

Lottospalet är ett mycket populärt spel där man tränar ord samtidigt som man spelar.

Spelet kan man spela som ett vanligt lottospel. Då lägger man ut bilderna upp och ner i mitten på bordet och varje spelare har

Idé och utformning av Catarina Sjöberg, leg Logoped 2017. Del 2 och 4 i samarbete med Ulrika Thorbjörnsson, bibliotekarie.

en bricka. Sen turas man om och vänder upp en bricka i taget, ser vem som har bilden på sin lottbricka, säger vad ordet heter på hemspråket och vad ordet heter på svenska. Låt alla upprepa vad ordet heter. Den som fått ordet till sin bricka får sedan ta ett nytt ord-kort.

Om du har en lottbricka som passar med dagens tema från Viggo-boken så kan du med fördel använda den just idag.

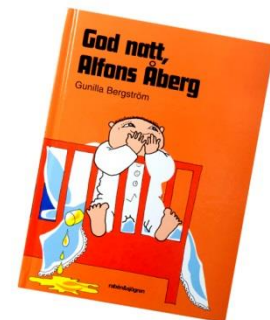
Man behöver inte spela som ett lottspel utan kan använda korten och brickorna som ett stöd i samtalet. Här kan du också ta in konkreta föremål om du vill och kombinera med din hemliga väska.

På baksidan finns en bild på tecknet för ordet och du kan självklart teckna ordet samtidigt som du säger det. Då blir det ännu tydligare och du förstärker det talade ordet med tecken, alltså gör det tydligare med ditt kroppsspråk.

God natt, Alfons Åberg

God natt, Alfons Åberg är en enkel historia som alla barn känner igen. Alfons vill inte lägga sig och krånglar till det för sin pappa. Det känner alla barn igen oberoende av ursprungsland. Boken har många bilder på vardagsföremål och ord som finns i hemmet. Möbler, leksaker, badrum, kök och sovrumsord. Alfons är också en svensk barnboksfigur som alla barn uppvuxna i Sverige känner till.

Leta gärna upp sagan på film antingen från biblioteket eller från internet och Youtube. Kanske du kan se den på en surfplatta?

Vill du inte använda Alfons-boken som avslutning, kan du använda boken på samma sätt som vi använde Viggo-boken: Genom att gå igenom vad föremålen och orden i boken heter på svenska och leka med orden tillsammans med Hemliga väskan.

Avslut

I alla språk och kulturer finns det sånger och ramsor som man gör tillsammans. Sjung gärna en svensk barnvisa, om du kan så använd rörelserna till. Imse Vimse spindel är en barnvisa som sjungs på många olika språk. Kanske någon i gruppen kan lära ut något på sitt hemspråk. Det stärker respekten och intresset för varandras språk.

Idé och utformning av Catarina Sjöberg, leg Logoped 2017. Del 2 och 4 i samarbete med Ulrika Thorbjörnsson, bibliotekarie.

Språkstart Halland - för asylsökande och nyanlända familjer
<http://www.regionhalland.se/sprakstart>

Det finns många rörelsesånger på biblioteket och på internet. Leta efter sidor som Hopp hatten som visas på Youtube eller fråga din barnbibliotekarie.

Syftet med Språkstart Halland är att tillsammans ge ett första smakprov på det nya språket svenska, där det eller de språk som redan pratas inom familjen är den grund som man utgår ifrån. Och självklart att ha roligt tillsammans.

Så lycka till och grattis till att få chansen att bli en språkstartare!

Vill ni veta mer om barns språkutveckling så titta gärna på Kodknäckarnas filmer som ligger fritt på nätet: www.kodknackarna.se och filmen Hitta språket.

Språkstart Halland - för asylsökande och nyanlända familjer

<http://www.regionhalland.se/sprakstart>

Idé och utformning av Catarina Sjöberg, leg Logoped 2017. Del 2 och 4 i samarbete med Ulrika Thorbjörnsson, bibliotekarie.

